

Pohjanmaan hyvinvointialueen yhteisöllisen asumisen palveluverkko osana ikäihmisten palveluiden kokonaissuunnitelmaa

Aluehallitus 19.08.2024 § 153

4465/00.01.02.01/2024

Valmistelija Vähäkangas Pia
Pellfolk Tony
Björkqvist Monika
Koskela Marketta
Lisätietoja: puhelinnumero: 06 218 1111 (vaihde), etunimi.sukunimi@ovph.fi

Yhteisöllinen asuminen on sosiaalihuoltolain (21b §) mukaista hyvinvointialueen järjestämää asumista esteettömässä ja turvallisessa asumisyksikössä, jossa henkilön hallinnassa on hänen tarpeitaan vastaava asunto ja jossa asukkaalle on tarjolla sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa. Asumismuoto on tarkoitettu henkilöille, joilla on alentunut toimintakyky ja joilla hoidon ja huolenpidon tarve on kohonnut. Pohjanmaan hyvinvointialueen hallitus on hyväksynyt (17.6.2024/pykälä 138) ikäihmisten yhteisöllisen asumisen palvelukuvaus ja myöntämisperusteet. Yhteisöllinen asuminen rinnastetaan kotona asumiseen. Palvelut ovat kotiin annettavia palveluita.

Yhteisöllisen asumisen kansallisista linjauksista on käyty keskustelua webinaareissa ja seminaareissa kevään 2024 aikana. Keskusteluihin ovat osallistuneet niin hyvinvointialueet kuin Valvira, ARA, AVI, THL ja ministeriöt. ARA:n ohjeiden mukaan yhteisöllisen asumisen rakennuskohteissa tulee huomioida mm. asuntojen soveltuvuus/esteettömyys, keittomahdollisuudet, riittävä koko ja muunneltavuus. Rakennuskompleksin keskeinen sijainti on tärkeä kuten myös läheisyys palveluihin. Pohjanmaan hyvinvointialue aloittaa yhteisölliseen asumiseen liittyvät keskustelut ARA:n kanssa syksyllä 2024. Ensimmäinen tapaaminen on elokuussa.

NHG on ympäristöministeriön pyynnöstä toteuttanut yhteisöllisen asumisen kansallisen nykytilakartoituksen. Kartoituksessa nousi esille yhteisöllisen asumisen kehittämishaasteita. Nämä liittyvät kiinteistöjen tilaratkaisuihin, liikenneyhteyksiin, kunnan tuottamiin palveluihin, kiinteistöjen omistajuuteen ja palvelun tuottamiseen sekä siihen, että kansallisesti kannustetaan yhteisöllisen asumisen lisäämistä mutta se edellyttää investointeja. Hyvinvointialueilla on menossa yhteisöllisen asumisen hankkeita, joissa haetaan uudenlaisia kumppanuuksia ja toteutetaan markkinavuoropuhelua. Yhteisöllisen asumisen kansallinen informaatio- ohjaus on vielä vähäistä, joten yhtenäistä kansallista linjausta ei tässä vaiheessa ole.

Pohjanmaan hyvinvointialueen tulevaisuus- ja sopeuttamisohjelmien eräänä tavoitteena on siirtyä raskaammista palveluista kevyempiin. Yhteisöllisessä asumisessa asuvien ikäihmisten osuuden lisääminen on eräs toimenpide kyseisen tavoitteen saavuttamiseksi. Vaikka Pohjanmaan hyvinvointialueella on kansalliseen tasoon verrattuna terveempi väestö, harvempi 75 vuotta täyttänyt asuu kotona ja useampi 75 vuotta täyttänyt on ympärivuorokautisessa palveluasumisessa. Pohjanmaan hyvinvointialueen palvelustrategisena tavoitteena on se, että vuonna 2025 kotona asuu 93 % 75 vuotta täyttäneistä. Pohjanmaan toteuma vuonna 2023 oli 91,8 % (kuntien vaihteluväli 90,4 - 93,3 %).

Muiden hyvinvointialueiden kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta voidaan todeta, että useimmat hyvinvointialueet tavoittelevat yhteisöllisen asumisen osalta 1-2 %:n peittävyyttä. Kyseiset peittävyystavoitteet noudattavat myös THL:n tekemää skenaariolaskelmaa.

Yhteisöllisen asumisen mallia valmistellut virkamiestyöryhmä on kevään aikana arvioinut hyvinvointialueen oman ympärivuorokautisen palveluasumisen asiakasrakennetta ja

mahdollisuuksia muuttaa nykyiset tilat, siten että täyttävät yhteisöllisen asumisen edellytykset. Tilaratkaisujen osalta yhteisöllisen asumisen edellytykset (ilman investointitarvetta) täyttää Solhörnan Mustasaassa. Solhörnan kompleksissa olisi mahdollisuus muuttaa 30 paikkaa 45:stä paikasta yhteisöllisen asumisen asunnoiksi. Suurelta osin omien ympärivuorokautisten palveluasumisen yksiköiden muuttaminen edellyttää huomattavia muutostöitä ja investointeja. Haasteena on osittain yksiköiden laitosmainen rakenne ja osittain tilojen kuntotaso.

Yhteisöllisen asumisen toimenpiteet osana Tulevaisuus- ja sopeuttamisohjelmaa 2025-2026 ja suunnitelmat vuoteen 2030

Yhteisöllisen asumisen määrät, jos tavoite on n. 1% vuoteen 2030	Tilanne 2024	TuSo ohjelmaan 2025-2026 liittyvät toimenpiteet	Suunnitelma 2027-2030
Pohjoinen alue: <i>Kruunupyy</i> <i>Pietarsaari</i> <i>Luoto</i> <i>Pedersöre</i> <i>Uusikaarlepyy</i> <i>Tarvitaan 70 yhteisöllisen asumisen asuntoa 2030</i>	Sosiaalihuoltolain mukaisia yhteisöllisen asumisen asuntoja ei alueella ole. Yksityistä senioriasumisen palvelutuotantoa on.	Tuetaan senioriasumisen kehittämistä alueella. 2026: selvitystyö mahdollisuuksista toteuttaa yhteisöllisen asumisen hybridi Hakalehdon alueella ja Pedersöressä. Lisätään 20-30 yhteisöllistä asuntoa.	2027: selvitystyö mahdollisuuksista toteuttaa uudisrakennuksena yhteisöllisen asumisen hybridi Pietarsaassa, jolla korvataan Koivurinteen nykyiset paikat ja lisätään vähintään 30 yhteisöllistä asuntoa
Keskinen alue: <i>Vöyri</i> <i>Mustasaari</i> <i>Vaasa</i> <i>Laihia</i> <i>Tarvitaan 135 yhteisöllisen asumisen asuntoa 2030</i>	Sosiaalihuoltolain mukaisia yhteisöllisen asumisen asuntoja ei alueella ole. Senioriasumisen palvelutuotantoa on. Mahdollisuuksia muuttaa Solhörnan (Mustasaari) yhteisölliseksi asumiseksi on	1.1.2025: Rekisteröidään Kastusgården 12 asuntoa (Vöyri) yhteisölliseksi asumiseksi. 2025: Aloitetaan yhteisöllisen asumisen uudisrakentamisen (vähintään 60 asuntoa) suunnittelu Vaasassa ja Laihialla (10-12 asuntoa) 2026: Muutetaan vaiheittain oma 24/7 yksikkö yhteisölliseksi asumiseksi (30 asuntoa 45 paikasta).	Yhteisöllisen asumisen lisäämistä jatketaan huomioiden olemassa oleva senioriasumisen asuntokanta
Eteläinen alue: <i>Maalahti</i> <i>Korsnäs</i> <i>Närpiö</i> <i>Kaskinen,</i> <i>Kristiinankaupunki</i>	Yhteisöllistä asumista ei ole, ns. palveluasumista on ja senioriasumista	1.1.2025: Rekisteröidään Åldersro 7 asuntoa (Kristinankaupunki), Bostället 42 asuntoa ja Solgärdet 12 asuntoa	Bostället ja Solgärdet edellyttävät remontointia

Tarvitaan 50 yhteisöllisen asumisen asuntoa 2030		(Närpiö) yhteisölliseksi asumiseksi 2026: Pörtom servicecenter ja Buketten ovat senioriasumista	
--	--	--	--

Vaikutusten arviointi

Yhteisöllisen asumispaikan kustannus on arvioitu olevan noin puolet ympärivuorokautisen palveluasumispaikan kustannuksista. Ympärivuorokautisen palveluasumisen kustannus on vuositasolla noin 80 000 euroa/paikka. Laskelmissa yhteisöllisen asumisen asiakkaan kotihoidon tarve on arvioitu olevan 30 tuntia/kuukausi. Kustannusvaikuttavuuden näkökulmasta yhteisöllisen asumisen lisääminen edellyttää ympärivuorokautisen palveluasumisen vähentämistä.

Yhteisöllisen asumisen hyöty on se, että henkilö saa tarvetta vastaavaa hoitoa ja palvelua oikealla palvelutasolla. Henkilöllä on mahdollisuus jatkaa yhteiskunnallista osallistumista sosiaalisesti turvallisessa ympäristössä, jossa asuu muita henkilöitä. Yhteisöllisen asumisen osallisuus ja aktiviteetit on arvioitu vaikuttavan positiivisesti henkilöiden toimintakykyyn ja mahdollisuuksiin asua kotona pitempään.

Pitkällä aikavälillä yhteisöllisen asumisen lisääminen ajatellaan näkyvän vähentyneenä ympärivuorokautisen palveluasumisen tarpeena. Tällä hetkellä (2024) on RAI tiedon, NHG:n raportin ja THL skenaarion mukaan ympärivuorokautisessa asumispalveluissa henkilöitä, jotka hyötyisivät muun tyyppisestä asumismuodosta ja enemmän aktivoivasta asumisympäristöstä. Myös kotihoidon asiakkaista löytyy henkilöitä, jotka hyötyisivät toisentyyppisestä asumismuodosta. Yhteisöllinen asumismuoto voisi kohdentua edellä mainittuihin asiakasryhmiin parantaen heidän arjen suoriutumista, hyvinvointia ja elämän laatua sekä vähentäen turvattomuudesta johtuvia päivystyskäyntejä ja näistä johtuvia osastohoitojaksoja.

Yhteisöllisen asumisen lisäämiseen liittyvät riskit voidaan ryhmitellä asiakkaaseen, asiakas- ja potilasturvallisuuteen, palvelutuotantoon, kiinteistöön ja yhteistyökuvioihin liittyviin riskeihin.

Riskit

Väestön kiinnostus muuttaa yhteisölliseen asumiseen voi olla vähäistä tai vuokran hinta voi muodostua korkeaksi. Tämä voi johtaa siihen, että asuntoja on tyhjiään. Se aiheuttaa taloudellisia haasteita hyvinvointialueelle. Vuoropuhelu hyvinvointialueen ja yhteisölliseen asumiseen liittyvien yhteistyötahojen välillä on keskeistä, jotta taloudellisiin riskeihin voidaan puuttua.

Yhteisöllinen asuminen edellyttää palvelupäätöstä ja asiakassuunnitelmaa, jossa määritellään palvelun tavoitteet, palvelun sisällöt ja konkreettisten asiakaskohtaisten käyntien tuntimäärät kotihoidolle. Nämä voivat jäädä epäselviksi, kun kotihoito on yksikössä pitemmän aikaa ja asukkaita on useita, jolloin asiakas voi saada kotihoitoa yli tarpeen. Myös toteutettujen toimenpiteiden/palveluiden vaikutuksia voi olla vaikea arvioida tai mitata. Omaisten, asiakkaan ja palvelutuottajan roolit voivat jäädä epäselviksi. Siivouksen ja pyykinpesun järjestäminen voi tuottaa asiakkaalle haasteita, kun nämä toiminnot ovat asiakkaan järjestämisvastuulla. Hyvin laadittu asiakas/hoitosuunnitelma selkeyttää palvelun tuottajien rooleja, asukkaan vastuuta ja antaa kuvan annettavan palvelun määrästä.

Yleiseen turvallisuuteen ja paloturvallisuuteen ei kiinnitetä riittävästi huomiota ja erityisesti siihen, että kiinteistöissä ei yöllä ole henkilöstöä ja asukaskunta voi tarvita apua liikkumisessa. Asiakasrakenne voi muodostua henkilöistä, joilla on suuri avun ja huolenpidon tarve, jolloin toiminta mahdollisessa palotilanteessa on haasteellista. Esteettömyyteen ei kiinnitetä riittävästi huomiota. Asunnot voivat olla kesällä liian lämpimiä. Digitaalisten välineiden hyödyntäminen voi jäädä vähäiseksi. Yhteisöllisen asumisen palvelukuvauksessa 1.0 on pyritty nostamaan esille myös turvallisuuteen liittyviä tekijöitä, jotta mahdollisiin riskeihin voidaan puuttua ennaltaehkäisevästi.

Olemassa olevan kiinteistökannan laitosmainen rakenne vaikeuttaa tilojen muuttamista yhteisöllisen asumisen asunnoiksi. Yhteisöllisen asumisen laajentaminen vaatii investointeja ja uudisrakentamista. Erilaiset intressit voivat vaikeuttaa vuoropuhelua ja kumppanuuksien rakentamista. Heikko kansallinen ohjaus hidastaa yhteisöllisen asumisen suunnitteluprosesseja. Yhteisöllisen asumisen rakentamishankkeet ja tilaratkaisujen muutokset edellyttävät investointimahdollisuutta, jota hyvinvointialueilla ei tällä hetkellä ole. Tulisi löytää uudenlaisia rakenteellisia ratkaisuja ja uudenlaisia kumppanuuksia.

Ikääntyminen vaikuttaa siihen, että henkilön toimintakyvyn osa-alueilla tapahtuu heikentymistä ja riski sairastua erilaisiin sairauksiin lisääntyy. Nämä vaikuttavat siihen, kuinka pitkään henkilö pystyy asumaan yhteisöllisessä asumisessa. Yhteisöllisen asumisen aktiviteeteilla, osallistumisella sekä hoito- ja palvelulla pyritään myöhentämään ympärivuorokautisen palveluasumisen tarvetta myös elämän loppuvaiheessa.

Sektorijohtaja, ikäihmiset Vähäkangas Pia

ehdottaa, että aluehallitus käy keskustelua yhteisölliseen asumiseen liittyvistä toimenpiteistä, jotka ovat yhteydessä tulevaisuus- ja sopeuttamisohjelmaan 2025-2026

sekä ehdottaa, että aluehallitus käy keskustelua yhteisölliseen asumiseen liittyvistä suunnitelmista vuosille 2027-2030.

Päätös:

Hallitus kävi keskustelun yhteisölliseen asumiseen liittyvistä toimenpiteistä sekä yhteisöllisen asumisen suunnitelmasta vuosille 2027-2030.